

EMLÉKIRAT

A NEMZETI CASINO KÖNYVTÁRÁRÓL.

CSONTOSI JÁNOSTÓL.¹

Az 1885. év nyarán a Nemzeti Casino mélyen tisztelt könyvtári bizottságának szives megbízásából, az országos statisztikai hivatal által a magyarországi könyvtárakról kiadandó nagy munka számára, jelentést készítettem a Nemzeti Casino könyvtáráról.

E jelentésemben, mely említett helyen legközelebb fog látni napvilágot,² igyekeztem a Casino könyvtáráról lehetőleg teljes képet adni, s a rendelkezésemre állott írott és nyomtatott forrásokhoz képest, annak történetét, fejlődését, szervezetét, becsértékét és ritkaságait megvilágítani.

Alkalmam levén a könyvtárral több héten át foglalkozni, megismerkedtem annak fogyatozásával és szükségleteivel is, melyekre midőn a mélyen tisztelt könyvtári bizottság több tagjának szives figyelmét felhívtam, ezektől azon felszólítást nyertem, hogy a könyvtárban szerzett tapasztalataimról, mint szakférfiú, írásban mondjam el a könyvtári bizottságnak véleményemet, a mit én egész készséggel megígértem.

¹ Ezen emlékirat a Nemzeti Casino könyvtári bizottságának felhívására készült s eredetileg gróf Károlyi István úrhoz, mint a Nemzeti Casino egyik igazgatójához és a könyvtári bizottsághoz volt intézve, mely azt több ülésben tárgyalta. Tekintve azonban annak könyvtártani természetét, czélszerűnek tartottuk azt, mint adalékot a hazai könyvtárak történetéhez, folyóiratunkban egész terjedelmében lenyomatni.

² Azóta megjelent György Aladár: «Magyarország köz- és magánkönyvtárai 1885-ben» cz. munkájában a «Hivatalos Statisztikai Közlemények»-ben. Első rész 68—71. lapon. Budapest, 1886. 4r.

Ezen ígéretemet óhajtom ez alkalommal beváltani, midőn a m. t. könyvtári bizottságnak a Nemzeti Casino könyvtárának fogyatkozásairól és szükségleteiről szóló véleményes jelentésemet ezen emlékiratban tisztelettel bemutatom.

* * *

Már Pákh Albert, a Nemzeti Casino egykori könyvtárnoka, az intézet könyvtáráról 1852-ben közrebocsátott Catalogusában, mondja : „hogy a Casino egyik főkincsét könyvtára képezi.“ És méltán! Mert a Casino könyvtára nemcsak a legrégebb és legtekintélyesebb ilyenmü könyvtár az országban, mely mint culturalis tényező azon magas állásnál fogva, melyet a Nemzeti Casino a magyar társadalomban elfoglal, kiváló fontossággal bír, hanem mint szervezett önálló egész, könyveinek jelentékeny száma, becsérteke és a reá fordított áldozatok miatt közkönyvtáraink közt is számot tesz s 59 éves történetével élénken indokolja azon éber gondoskodást, melylyel iránta a Casino intéző körei mindenkor viseltettek.

E gondoskodásnak oroszlánrésze az intézet könyvtári bizottságára esik, melynek mélyen tisztelt tagjai közt félszázadot meghaladó időn át ott találjuk közéletünk vezéregyéniségeit, kiváló jeleseit, hazafiait és íróit, köztük az intézet nagynevü alapítóját, gróf Széchenyi Istvánt, kik a könyvtár ügyei iránt mindenkor melegen érdeklődtek s annak korszerű haladásáról és szakszerű kezeléséről hazafias tügszeretettel gondoskodtak.

E gondoskodást legjobban illusztrálja azon tény, hogy a könyvtár közvetlen kezelése Antal Mihálytól, az első könyvtárnoktól kezdve Urházy Györgyig, az utolsó önálló könyvtárnokig, tudományosan képzett férfiakra volt bízva, kik egytől-egyig a m. tudományos Akadémia tagjai voltak, s mint szakférfiak hivatásuk magaslatán állottak.

Ezekből mint könyvtárnokot ki kell emelnem : *Pákh Albertet*, ki 1852-ben a könyvtárról egy mintaszerű Catalogust tett közzé; Szalay László történetírót, ki a könyvtárrendezés munkájában a 30-as évek végén tevékeny részt vett; Tóth Lőrinczet, ki a 40-es években a könyvtár rendezéséről szakszerű javaslatot készített, mely a magyar könyvtártudomány történetéhez érdekes adalékot nyújt, és a kit első helyen kellett volna említenem : Toldy Ferenczet, ki, mint a könyvtári bizottság tagja

a könyvtár fejlődésére évekig irányadó befolyást gyakorolt s arról az 1850-ki „Uj Magyar Múzeumban“ becses tanulmányt írt.

S midőn boldog emlékü báró Eötvös Józsefünk, kinek a hazai cultura annyit köszön, 1868-ban a Nemzeti Múzeum könyvtárában a müncheni királyi államkönyvtár rendszerét meghonosította s annak könyvanyagát e szerint rendeztette, a Nemzeti Casino volt az első, mely ezen rendszert elfogadta s könyvtárát 1873-ban Barna Ferdinánd múzeumi könyvtári tiszt. őrs m tud. akadémiai tag által a szerint rendeztette.

Mindezen körülmények arról tanuskodnak, hogy a Nemzeti Casino mindenkor nagy súlyt fektetett könyvtárára, melynek fentartása és kezelése a szakrendezés keresztülvitelég a könyvtártudomány és bibliographia igényeinek s az intézet traditióinak egyaránt megfelelt.

Azóta, szerény nézetem szerint, a könyvtár haladásában némi stagnatió állott be, a mi valószínűleg onnan származik, hogy a könyvtárnak az utolsó évtizedben önálló könyvtárnoka, ki a gyűjteményt a könyvtártudomány mai igényei szerint öntudatosan kezelje, nincsen. A könyvtárnoki állás ugyanis az utolsó időben a Casino titkári és pénztárnoki állásával egy tisztviselő személyében volt egyesítve, ki sokoldalú elfoglaltsága miatt legjobb akarata mellett sem szentelhetett a könyvtárnak annyi időt és figyelmet, a mennyit ez valóban érdemel.

Köztudomású ugyanis, hogy a Nemzeti Casino könyvtára könyvekben és hírlapokban ez idő szerint körülbelül 19 ezer kötetből áll, melyekre az intézet ekkorig közel 150,000 forintot adott ki. Ide tartoznak még néhai gróf Dessewffy Aurél és más casinoi tagok hazafias könyvadományai, melyeknek értéke az említett összegben befoglalva nincsen.

Ezen könyvkincsnek közvetlen kezelése az utolsó időben Mobácsi Lajos úrra, egy kétségkívül igen ügyes, tanulékony és buzgó emberre van bízva, ki a könyvtárban úgy mint egyes tudományszakokban kiismeri magát s localis ismereteivel, jó emlékező tehetségével és mindenre kiterjedő figyelmével már eddig is hasznos szolgálatokat tett a könyvtárnak, s ki egy szakkönyvtárnok keze alatt jó amanuensissé, a könyvtártudományban és bibliographiában gyakorlatilag kiképezhetné magát, de ki nem bír azon magasabb szaktudományi qualificatióval, mely egy nagy

könyvtár vezetésére szükséges s mostani állásában annyira túl van terhelve könyvtári currens dologgal, hogy saját maga képviselésére igen kevés ideje marad fenn.

Mindezeknél fogva azon szerény javaslattal fordulok a m. t. könyvtári bizottsághoz, hogy tekintve a Nemzeti Casino könyvtárának 150,000 forintnál magasabb becsértékét, magas társadalmi és hazafias hivatását, az intézet méltóságát és tradícióit, abban az egy évtizednél tovább szünetelt könyvtárnoki állást visszaállítani s élére oly szakkönyvtárnokot állítani méltóztassék, ki a könyvtártudomány és bibliographia mai színvonalán áll, s a könyvtárt bent helyesen igazgatni és előbbrevinni, kint pedig méltóan képviselni képes.

Ezen javaslatomra súlyt fektetek s melegen ajánlom azt a m. t. könyvtári bizottság figyelmébe.

Tizenkétéves könyvtártudományi és bibliographiai tanulmányaim s külföldi könyvtárakban szerzett nyolcz éves személyes tapasztalásom azon meggyőződésre vezettek, hogy egy könyvtárra a könyvtárnok nyomja rá saját egyéniségének bélyegét, s hogy egy könyvtár egy lelkes és hivatása magaslatán álló könyvtárnok alatt írott szolgálati és administratív pragmatika nélkül is virágozhatik, míg ellenben egy conventionalis könyvtárnok vezetése alatt a legjobb könyvtári utasítások mellett is hanyatlani fog.

Oda járul azért szerény véleményem, hogy a m. t. könyvtári bizottság az általam javasolt könyvtárnoki állást újból rendszerezteseni, azt az intézet tradícióihoz képest restituálni s arra egy fővárosi szakférfiút meghívni méltóztassék.

Ismervén a Nemzeti Casino könyvtárának viszonyait, távol van tőlem kívánni azt, hogy a m. t. bizottság a könyvtárnoki állásban egy sinecurát rendszeresítsen, de azt hiszem, hogy figyelembe véve azon körülményt, hogy a Casino könyvtára leginkább a délutáni órákban van igénybe véve, a m. t. könyvtári bizottság a fővárosi közkönyvtárak azon tisztviselői közt, kiknek délutáni szolgálatuk nincsen s így ezen idejökkel szabadon rendelkeznek, fog találni oly szakférfiút, ki mérsékelt tiszteletdíj mellett a könyvtárnokságra készséggel fog vállalkozni s délutáni szabad idejét utóbb megállapítandó föltételek mellett, a Casino könyvtárának fogja szentelni.

Ezen expedienst magam részéről a könyvtárra nézve leg-

ezélszerűbbnek tartom, s azt hiszem, hogy a délutáni hivatalos idő teljesen elegendő a könyvtár ügyeinek vezetésére.

Valószínűnek tartom ugyan, hogy első esztendőben a könyvtárnok néha a délelőtti órákban is lesz igénybe véve, míg minden dolog a könyvtárban rendes kerékvágásba jő, de később a délutáni órákban való szolgálat azt hiszem elegendő lesz.

Ha ezen expedienst a m. t. könyvtári bizottság elfogadni méltóztatik, úgy nézetem szerint az illető könyvtárnoknak lesz feladata a könyvtár állapotáról, szükségleteiről, ügyrendéről, szabályzatáról és a követendő *modus vivendi*-ről a mélyen tisztelt bizottságnak részletes javaslatot tenni. E javaslatnak nem szeretnék ezuttal praecipuálhni.

Mindazonáltal bátorkodom a m. t. könyvtári bizottság szives figyelmét a következő sürgős körülményekre, melyek mulhatatlanul orvoslást igényelnek, felhívni.

1. A Casino könyvtára ez idő szerint egy imposans nagy teremben és három szobában van elhelyezve, melyek azonban könyvtárbiztonsági tekintetben sok kívánni valót hagynak fenn. A helyiségek ablakai ugyanis, valamint a nagyterembe vezető, hátulsó lépcső felőli, ajtó vastáblákkal ellátva nincsenek, minnek következtében a könyvtár esetleges tűzveszélynek minden oldalról exponálva van.

Bátor vagyok azért javaslatba hozni, hogy a könyvtár biztonsága érdekében annak Szép-úteza felőli, továbbá udvari ablakait, valamint hátulsó lépcső felőli ajtaját vastáblákkal ellátni méltóztassék.

2. A könyvtár nagyterme, mely úgyszólván az egész könyvkészletet foglalja magában. (három szobában hirlapok vannak) a plafondján feltűnő repedéseket mutat, ezenfelül két helyen hó és esővíz szivárog át rajta s általában oly állapotban van, hogy a padlását és tetejét közbiztonsági szempontból szakértővel megvizsgáltatni s alaposan helyreállíttatni kellene. Ezenkívül e terem kevésbé díszes s nincs összhangzásban a Casino többi termeivel.

Mindezeknél fogva bátor vagyok javasolni, hogy a mostani plafondot újjal feleserélni, erre frescokat festetni s ezeknek tárgyát a Nemzeti Casino történetéből meríteni méltóztassék. Ezáltal nemcsak a terem dísze jelentékenyen emelkednék, hanem a műtörténeti becsű fresco a könyvtár élénkebb látogatására is bírna vonzerővel.

Ezen művelet keresztülvitelénél, a teremben levő könyveknek dislocalására és megoltalmazására nézve azon szakferfiú hivatva lesz javaslatokat tenni, kit a m. t. könyvtári bizottság a könyvtár kezelésével megbízni méltóztatik.

3. Köztudomású, hogy minden könyvtárnak egyik első és főkelléke : a világosság. E kellék azonban a Casino könyvtárában csak hiányosan és fogyatékosan van meg, mert a mostani alacsony ablakok a teremnek elég világosságot nem nyújtanak, a mi főleg a hírlapszobák felőli részen tapasztalható.

E bajon szerény nézetem szerint két módon lehetne segíteni. Vagy felülről adni világítást a teremnek kettős szerkezetű üvegtető által, vagy pedig a mostani világosságot fokozni kellene azáltal, hogy az ablakok mostani magassága a plafondig emeltetnék, mely esetben az egyes ablak és plafond közötti falrészét kitörni kellene. Ez által a terem minden ablakból 125 centiméter magas és 125 c. méter széles, összesen tehát 5 méter magas és 5 méter széles, vagyis a mostaninál hosszában 5 és széltében 5 méterrel nagyobb világosságot nyerne. Ezen fokozott világítás a teremnek, nézetem szerint, megfelelné, sőt mivel az ablak felső részéből jövő világosság sokkal intenzívebb, mint az alsó, azt hiszem, hogy az ablakok alsó részéből a padlótól kezdve egy méternyi be lehet falaztatni anélkül, hogy a terem világosságából sokat vesztené.

A mi az első módot : a felülről való világítást illeti, erre nézve egy szakértő volna meghallgatandó, hogy a nagy terem falai a Casino nagy ebédlőjének kára nélkül megbírnák-e azon nagy súlyt, melyet az üvegtető kettős vasszerkezetével képvisel?

A könyvtár ugyanis egymaga is nagy súlylyal nehezedik a Casino nagy ebédlőjének plafondjára s az is bizonyos, hogy ezen súly a könyvtár folytonos gyarapodásával s új szekrények beszerzésével évről-évre gyarapodni fog s föltehető, hogy a tervezett plafond sem lesz a mostaninál kisebb súlyú. Mindezen körülmények üvegtető alkalmazásánál figyelembe veendőek.

Kétséget nem szenved, hogy egy könyvtárban a felülről való világítás a legjobb, s hogy a kettős szerkezetű üvegtető alkalmazása a terem díszét jelentékenyen emeli. Mindazáltal bátor vagyok megjegyezni, hogy ezen üvegtető alkalmazása indicalva van ott, hol a könyvtár szabad téren egy egészen különálló

épületben van elhelyezve s tűzveszélynek kitéve nincsen. Így az újabb időben épült külföldi könyvtárak közt : Göttingában alkalmaztak üvegtetőt az olvasó teremben s Wolfenbüttelben a díszteremben ; ellenben a hallei egyetemi és a stuttgarti királyi nyilvános könyvtárakban, melyek szintén az utolsó évtizedben épültek s szabad téren, egészen külön állanak, nincs olyan terem, mely üvegtető által felülről nyerne világítást. Nem alkalmaztak üvegtetőt a weimari nagyhercegi és nürnbergi királyi levéltárakban sem, melyek az utolsó évtizedben az említett könyvtárak rendszerében hollandi és belga minták után épültek.

Mindezen példák arról tanuskodnak, hogy a külföldi könyvtárak és levéltárak intéző körei mily óvatossággal jártak el a felső világítás és az üvegtető alkalmazásában.

A Casino könyvtárára visszatérve, mely házak közé szorított épületben van elhelyezve, azon szerény nézetben vagyok, hogy itt felső világítás illetőleg üvegtető alkalmazása nemcsak nem czélszerű, de könyvtárbiztonsági szempontból veszélyes, mert havazások, esőzések, vihar és tűzveszély esetében veszélyeztetné magát a könyvtárt is.

Bátor vagyok azért javasolni, hogy a terem világosságának emelésére a második módot : az ablakok magasságának felemelését méltóztassék elfogadni.

Ha azonban ennek daczára az üvegtető illetőleg a felső világítás mellett méltóztatnak állást foglalni, úgy az illető építéstől, ki a munka keresztülvitelével lesz megbízva, méltóztásának garantiát kérni arra nézve, hogy a könyvtár biztonsága ezáltal sem külső tűzveszélytől, sem havazások és esőzések következményeitől szenvedni nem fog.

Minden körülmények közt azonban szükséges lesz a könyvtárt legalább 100,000 forintig biztosítani, hogy minden eshetőség ellen védve legyen.

4. A nagy teremben levő könyvszekrények $\frac{2}{3}$ részben újak, $\frac{1}{3}$ részben régiek s különböző régi állványokból vannak simetria nélkül összeállítva. Ez nemcsak a szekrények közti egyöntetűséget sérti, mivel azokban háromféle izlés nyilatkozik, hanem a könyvek czélszerű felállítását is akadályozza, mert daczára annak, hogy a könyvtárban a szakrendszer a felállításban is keresztül van vive, a könyvek felállításánál mégis nem a szakhoz, hanem

a szekrényekhez kell alkalmazkodni, a mi meglehetősen könyvtár-technikai anomalia.

Miért is czélszerű volna a régi szekrényeket újakkal felcserélni, vagy pedig ha a körülmények megengedik, az egész könyvtárt újonnan, egyforma szekrényekkel bebútorozni. S a mennyiben a nagy teremben levő mostani, avagy ezek helyén felállítandó új szekrények az évről-évre szaporodó könyvek és hírlapok befogadására maholnap elégségesek nem lesznek, bátor vagyok javasolni, hogy a négy ablak közt lévő üres faltért e czélra felhasználni s ide még két stylszerű szekrényt esináltatni méltóztassék, miáltal a teremnek mind a négy fala arányosan lesz bebútorozva.

5. A könyvtárnak ez idő szerint van egy betürendes és egy szak szerinti czédula-catalogusa, melyeket 1873-ban szakférfiak készítettek, továbbá egy indexe, hol a könyvek és új szerzemények betürendben vannak bevezetve és egy nyomtatott catalogusa, mely 1852-ben jelent meg.

Ezen catalogusok rendszeres könyvtári administráció mellett elégségesek. Az utolsó időben azonban a könyvtárnak önálló könyvtárnoka nem lévén, ennek következtében könyvfelveteleknél a czédula catalogusban, részint a rendszó megválasztásánál, részint a determinaciónál hibák csúsztak be, melyeket kiigazítani kellene; vannak továbbá még felvétetlen könyvek is, melyeknek czédulázásáról gondoskodni kellene, nehogy a lajstromozatlan könyvek száma túlságosan felszaporodjék.

S mivel a könyvtárban *a csonka könyvek száma igen jelentékeny*, melyeknek összeírását a Casino könyvtári bizottsága a 40-es évek óta folytonosan sürgette, szükséges volna valahára azoknak jegyzékét összeállítani, hogy a m. t. könyvtári bizottság kiegészítésökről vagy eladásukról gondoskodjék. E csonka munkák közt vannak igen becsesek, melyeknek bírása és kiegészítése a Casinóra nézve fölötte fontos.

Igy, hogy csak egyet említsek, a könyvtárnak még a Nemzeti Casino évkönyvei sincsenek meg teljes számban, pedig ezek az intézet multjának legközvetlenebb forrásai.

Mindezen hiányok orvoslására szükségesnek tartom, hogy a *könyvtárban az általános revisió*, mely 1873 óta nem történt

meg, *végrehajtassék*, s a czédulacatalogusok a könyvekkel rendszeresen összehasonlítottassanak.

E műveletről aztán pontosan ki fog tinni: mi van a könyvtárban, mi nincsen? melyek a teljes munkák, melyek csonkák? mi van jól felvéve, mi nem? és mily nagy a lajstromozandó könyvek száma? szóval mi a könyvtár összes állománya.

Ezen művelet által lehetne egyúttal előkészíteni a közrebocsátandó könyvtári Catalogus második kiadását is, melyet melegen ajánlok a m. t. könyvtári bizottság szíves figyelmébe.

Újabb időben a m. országos statisztikai hivatal, a képzőművészeti társulat, az országház, egyes ministeriumok, gymnasiumok és más intézetek közrebocsátották 15—20 ezer kötetből álló könyvtáraiknak jegyzékét.

Nagyon kívánatos, hogy a Nemzeti Casino is ezen az úton a maga könyvtárát a hazai közönséggel megismertesse, annál is inkább, mert a Catalogus első kiadásából a példányok teljesen elfogytak, s mert a könyvtár 1852 óta jelentékenyen gyarapodott. E catalogussal ünnepelehetné 1887-ben a Casino főnállásának 60-ik évfordulóját az irodalomban s széles körökben felkeltene az érdeklődést könyvtárának ritkaságai iránt.

6. A könyvtár érdekében szükségesnek tartom, hogy abban a rendes könyvtári administratio egy szakférfiú vezetése alatt meghonosítottassék, ki a gyűjteményt nemcsak kezelni, hanem azt a könyvtártudomány mai színvonalára emelni és előbbre vinni képes legyen. Ezen administratio meghonosítása után az illető szakférfiú feladata lesz a részletekre nézve a m. t. könyvtári bizottságnak konkrét javaslatot tenni.

Addig is kötelességemnek tartottam azon buzgalomnál fogva, melylyel a hazai könyvtárak ügyét és a magyar bibliographiát szolgálom, de azon feladatnál fogva is, melylyel megbízni méltóztattak, ezen pressáns körülményekre, melyek sürgős orvoslást igényelnek, a m. t. könyvtári bizottság szíves figyelmét felhívni.

Vannak ezeken kívül még kisebb fontosságú hiányok a könyvtárban, melyeket a rendes könyvtári administratio magától el fog enyészteni. Ezekből kiemelem a következőket:

a) a nagy terem melletti három szoba túl van tömve hírlappal, melyekből egy rész még a nagy teremben is foglal helyet.

Ily terjeszkedés mellett a hírlapoknak maholnap a hely szűk lesz a könyvtárban s ki fogják szorítani a könyveket. Miért is czélszerű volna, ha az általam tervezett általános revisió alkalmával a hírlapok kiselejteztetnének akképen, hogy a legfontosabbakat a könyvtár megtartaná, a kevésbbé fontosakat pedig valamely fővárosi közkönyvtárnak ajándékozna oly kikötéssel, hogy a Casinonak valahányszor azokra szüksége lesz, térítvény mellett házi használatra minden nehézség nélkül kiveheti;

b) a nagy terem díszét igen emelné, ha a terem hosszában két egyforma hosszú asztal volna egymás mellé állítva, melyekből az egyikre az illusztrált és diszmunkákat, másikkra pedig az új, lajstromozásra váró, könyvkötőhöz adandó vagy ettől visszaérkezett könyveket, szóval azokat, melyek beosztva nincsenek, lehetne elhelyezni, hogy a m. t. könyvtári bizottság mindenkor tudhassa, hogy micsoda könyvek vannak currens munkában;

c) czélszerű volna a könyvtárban a hivatalos órákat és a porozási szüneteket pontosan megállapítani, hogy egy esztendőben egyszer minden könyvet lehessen kiporolni és megtörülni;

d) könyvmolyok ellen legjobb óvszer a könyvtár gyakori szellőztetése és a bagaria bőr, melynek szagát az élősdi féreg nem tűri. Czélszerű volna azért a könyvtárt naponkint legalább 1 óráig szellőztetni és a port az asztalon fekvő könyvekről és az állványokról letörülni, továbbá a könyveket egyszerűen, de csinosan, stilszerű módon fél bagaria bőrbe köttetni; ez nagy differenciát nem okozna de a könyveket a moly ellen megvédené;

e) kis dolognak látszik, de egy könyvtárban nagy fontossággal bír a bélyegző és a bélyegzési gyakorlat. Ez jelöli a könyvnek tulajdonjogi természetét. Oly fontos dolog ez, hogy a francia közoktatási minister a mult esztendőben az ország összes könyvtári előjáróihoz ez ügyben körlevelet intézett, melyben a bélyegző fontosságát és a bélyegzés módját hangsúlyozván, utasította őket, hogy a vezetésükre bizott könyvtárakban kétféle bélyegzőt tartsanak, egy kisebbet és egy nagyobbat, s az elsővel a diszmunkákat, kéziratokat, metszeteket és ritkaságokat, a másodikkal pedig a többi könyveket bélyegezzék. Ezen kétféle bélyegző a Nemzeti Múzeum könyvtárában már régóta megvan honosítva.

Czélszerűnek tartanám, hogy ezen kétféle bélyegző a Nemzeti Casino könyvtárába is behozatnék és a mostani bélyegző, mely nemcsak szokatlan nagy, hanem izléstelen is s a könyvet inkább bepiszkítja, mint jelzi, cassáltassék.

S a mennyiben több évi könyvtárnoki tapasztalásaim alatt a legtökéletesebb bélyegzőt e nemben Baselben, az egyetemi könyvtárban találtam, igen ohajtanám, hogy ily rendszerű bélyegző a Nemzeti Casino könyvtárába behoassék.

Ezen bélyegző a posta-bélyegzők mintájára van szerkesztve. Rajta van a könyvtár czíme, továbbá az év és a dátum, mely napról napra, illetőleg évről évre változik. Ez utóbbiak, mint a postánál, időről időre be lesznek téve a bélyegzőbe.

Az eljárás ezen bélyegzővel a következő : Midőn egy könyv a könyvtárba beérkezik, be lesz datum alatt vezetve a járuléknaplóba vagy a szerzeménykönyvbe, ezen datum aztán betéttetik a bélyegzőbe s ezzel a könyv megbélyegeztetik.

Az olvasó tehát a mint a megbélyegzett könyvet kezébe veszi, tudja, hogy az mikor lett a Naplóba bevezetve. Ebből aztán megtudhatja a könyv provenientiáját is, hogy ajándék-e az vagy vásárlás ?

De nyilvántartási szempontból is ajánlható ezen bélyegző, mert a bélyegnek a járuléknaplóval egyeznie kell s így a kettő kölcsönösen egymást ellenőrzi.

Bátor vagyok azért ezen bélyegzőt a m. t. könyvtári bizottság szives figyelmébe ajánlani. Azon esetre, ha azt elfogadni méltóztatik, a Nemzeti Casino lesz az első hazánkban, mely ezen vívmányt könyvtárában meghonosította ;

f) czélszerű volna a könyvtár legnagyobb ritkaságai számára egy *vitrinat* csináltatni, mely *Cimeliotheca* név alatt egyesítené magában a legbecsesebb kéziratokat, nyomtatványokat és érdekességeket s első pillanatra átnézetet nyújtana a könyvtár legbecsesebb darabjairól ;

g) adassék a könyvtár forgalmáról kéthavonként kimutatás a hírlapokban s évi rövid, kimerítő jelentés a Nemzeti Casino névkönyvében ;

h) a könyvtárban szükséges : egy járuléknapló vagy szerzeménykönyv, egy könyvkötő-napló és egy betűrendes index

i) a kötésekre nézve czélszerű volna egyöntetű stylt megállapítani, mely irányúl szolgálna a könyvkötőnek s a Nemzeti Casino specialis jellemét viselné magán;

l) a hátsó lépcső felőli ajtót belülről a könyvszekrényekkel egyenletesen maszkirozni kellene akképen, hogy a belső deszkaajtóra a terem felőli oldalon fictiv könyveket lehetne festetni s azt a könyvszekrénybe úgy beilleszteni, hogy csak a beavatott tudná, hogy ott ajtó van ;

l) a közrebocsátandó Catalogus második kiadásához bevezetéstil a könyvtár rövid története volna csatolandó ;

m) a Nemzeti Casinonak régi irományaiból, hivatalos ügyirataiból alig egyötöd része maradt meg. A többiek vagy elkalldtak vagy még valahol lappanganak. Szükséges volna ezeket felkutatni, lajstromozni és megőrizni, hogy az, a ki egykor a Casino történetét meg fogja írni, erre megbízható forrást találjon. E feladattal a könyvtárnok volna megbízandó, ki idő folytán a Nemzeti Casino multjára vonatkozó összes hivatalos aktákat, vagy ha ezek nincsenek, a Casinóra vonatkozó hírlapi cikkeket összegyűjthetné s egy nagy könyvben chronologiai rendben lemásolná, mely könyv aztán a Nemzeti Casinonak valóságos Codex Diplomaticusa lehetne s kűtfőbeccesél bírna ;

n) hogy a casinói tagokban a könyvtár iránti érdeklődés még inkább felköltessék, czélszerű lenne egy stylszerű táblán, mely állandóan a hírlapolvasó teremben maradna, csoportosítva kimutatni azon szakokat, melyek szerint az egész könyvanyag osztályozva van, hogy minden casinói tag tájékozva legyen arról, hogy a könyvek milyen rendszer szerint kezeltetnek és lajstromoztatnak.

Ezekre kívántam a m. t. könyvtári bizottság szives figyelmét felhívni. Azt hiszem, hogy emlékiratomban felöleltem mindazt, a mi a casinói könyvtár keretébe tartozik.

Ha azonban valami figyelmemet kikerülte volna, vagy a m. t. könyvtári bizottságnak valami kérdésben scrupulusa volna, arra nézve kész vagyok ezentúl is felvilágosítást adni. Méltóztásának velem parancsolni.

Egyet azonban mielőtt emlékiratomat befejezném bátor vagyok felemlíteni.

Mi Magyarországon, más előhaladott nemzetekhez képest, a könyvtártudományban még sok tekintetben hátra vagyunk. Tovább haladtunk ugyan az ABC-nél, de még messze vagyunk attól, hogy a könyvtártudományban és az administrációban a németekkel, angolokkal, hollandiakkal és dánokkal versenyezzünk. E téren a tandíjat még meg kell fizetnünk. Meg is fizettük részben az egyetemi könyvtár építésénél, mely minden inkább, mint sikerült. Vajha! okulnánk belőle. Könyvtárépítési praxisunk nincsen. — Ezért külföldi praxisra vagyunk utalva.

A külföldi praxis pedig az, hogy egy könyvtár vagy levéltár építése, restaurálása vagy nagyobbitása, mindig az illető könyvtárnok vagy levéltárnok tapasztalása és javaslatai szerint történik, melyhez az építész alkalmazkodik és nem megfordítva. A hol ez nem történik, ott annak mindig az illető könyvtár vallja kárát.

Az ügy érdekében őszintén óhajtom, hogy a Nemzeti Casino mélyen t. könyvtári bizottsága a külföldi praxist és a szakférfiú javaslatát a lehetőség határai közt szíves figyelmére méltassa s bocsánatot kérek, ha kissé hosszúra nyúlt emlékirattal nagybecsű türelmüket igénybe venni bátorkodtam.

Fogadja m. t. könyvtári bizottság hálás köszönemet azért, hogy alkalmat nyújtott ezeknek elmondására s tartson meg továbbra is szíves jóakarátában.

Budapest, 1886. ápril 10-én.

A m. t. könyvtári bizottságnak

alázatos szolgája

Csonthosi János,

segédőr a Nemzeti Múzeum könyvtárában.
a «Magyar Könyv-Szemle» szerkesztője s
a M. Tudom. Akadémia levelező tagja.

* * *

Örömmel constatálhatom, hogy a Nemzeti Casino Igazgatótanácsa a könyvtári bizottság javaslatára a Casino könyvtári helyiségének restaurálására és ujonnan való bebutorozására 1886-iki költségvetésében 15,000 forintot vett fel, melyből ugyanezen év nyarán a nagy terem magassága felemeltetett, régi plafondja és padlója ujjal felcseréltetett, az ablakok átalakítottak s a helyiségnek mind a

négy fala ujjonnan díszesen bebútoroztatott, úgy, hogy a könyvtár ma a legdíszesebb és legimposánsabb szalonkönyvtár a fővárosban. A bútorozást Thék Endre ismert fővárosi nagyiparos végezte és pedig úgy, hogy a könyvszekrények a négy fal mellett a padlótól a plafondig vannak felállítva s fele részben üveges ajtókkal elzárhatók fele részben szabadok. A könyvtárban eddigelé több újítás vitetett keresztül, melyből a legnevezetesebb az : hogy a könyvtár, mint ezt már az 1886-ki folyamban jelentettük 150,000 forint erejéig biztosított. Tudomásunk szerint a nagyobb hazai könyvtárak közül ez az egyedüli biztosított könyvtár az országban. A fővárosi nyilvános könyvtárakról határozottan mondhatjuk, hogy egyikök sincs biztosítva.

A Nemzeti Casino könyvtárának restaurációját, mint adalékot a hazai könyvtárak haladásához, melegen üdvözljük s keresztülviteléhez az intézet könyvtári bizottságának, úgymint az Igazgatótanácsnak őszintén gratulálunk.
